

Аналіз проблем адаптації здобувачів ЗВО до on-line навчання

Світлана Даньшева,
кандидат педагогічних наук, доцент,

Світлана Дитюк,
старший викладач,

Валентина Ігнатова,
старший викладач

Ольга Тесаловська,
старший викладач,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Розвиток сучасного суспільства відбувається на тлі глобальних процесів, які є причиною появи нових вимог до вищої освіти, до вдосконалення сучасних освітніх технологій. Одним з видів таких сучасних освітніх технологій є електронні навчальні курси та дистанційні освітні технології.

Криза, що виникла у зв'язку з пандемією, відкрила шлях для переосмислення практик освіти: дистанційне і змішане навчання є перспективною сферою розвитку освіти.

Актуальність даного дослідження полягає у необхідності вивчення та виявлення труднощів здобувачів закладу вищої освіти під час онлайн навчання із використанням дистанційних освітніх технологій в процесі впровадження нових вимог і стандартів навчання.

Питання про ефективність дистанційного або змішаного навчання та ролі особистісних якостей викладача в освітньому процесі визначається першорядною важливістю проблем виховання та навчання на даному етапі розвитку сучасної України.

Метою дослідження було виявлення труднощів, які виникають у здобувачів під час онлайн навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій.

Аналіз останніх досліджень наукової літератури показав, що на сьогодні накопичено певний обсяг знань, важливих для постановки і вирішення проблеми адаптації здобувачів закладу вищої освіти під час онлайн навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій. Так, впровадження електронного навчання в освітній процес ЗВО розглядається в роботах Е. А. Буденкова [1], О. Н. Кучер [3], Т. С. Лебедевої, Н. В. Охотникової, Е. А. Потапової [4] та ін.

Проблеми адаптації здобувачів до навчальної діяльності та освітнього середовища закладу вищої освіти розглядаються в роботах Е. С. Новікової [5], Н. Н. Ткаченко [8], В. М. Токар, А. М. Насретдінова [10] та ін.

Роль особистості викладача, його професійно-значущих якостей, які впливають на адаптацію здобувачів та ефективність освітнього процесу, досліджується в роботах Т. І. Рудневої [7], Т. М. Ткачової

[9] та ін. «Професійні та особистісні якості викладача впливають на ефективність освітнього процесу: перш за все вони визначають ставлення студентів до викладача і, як наслідок, ставлення до предмета, який вивчається. В процесі навчання та виховання відбувається безперервне й безпосереднє спілкування, взаємодія викладача зі студентами»[2]. Ця взаємодія є важливим засобом ефективного адаптаційного процесу до навчальної діяльності та освітнього середовища.

Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [6].

Особливої актуальності в наші дні набуває змішане навчання.

Змішане навчання — це поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології. Навчальний процес при змішаному навчанні представляє собою послідовність фаз традиційного та електронного навчання, які чергуються в часі.

Констатуючи активну розробку різних аспектів проблеми, що нами досліджується, можна зробити висновок, що проблема адаптації здобувачів ЗВО до онлайн навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій і труднощі, які виникають при цьому, поки не стала предметом спеціального дослідження.

Усвідомлюючи факт багатоаспектності процесу навчання здобувачів ЗВО у дистанційному форматі, нам було важливо визначити проблеми, які виникають у здобувачів під час онлайн навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій.

Для реалізації нашого дослідження ми розробили анкету, використовуючи

Google Forms. Анкета поширювалася електронною поштою. У дослідженні взяли участь 271 здобувачів нашого університету.

За результатами анкетування з'ясувалося, що у здобувачів виникали проблеми у зв'язку з переходом на онлайн навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій. Були названі такі причини, що спричиняли проблем:

1) вхід на освітні платформи для роботи на лекціях або практичних заняттях у 28 % здобувачів;

2) проблеми з Інтернетом у 48,7 % здобувачів;

3) відсутність комп'ютера або ноутбука у 13,3 % здобувачів.

Під час виникнення проблем у навчанні зверталися за допомогою:

1) до одногрупників — 83 % здобувачів;

2) до викладача дисципліни — 72,7 % здобувачів;

3) до куратора групи — 22,9 % здобувачів.

При цьому 84,5 % здобувачів вважають, що викладачі університету під час навчання в дистанційному форматі готові прийти студенту на допомогу; 73 % здобувачів вважають, що викладачі розуміють проблеми своїх студентів; 13 % здобувачів зазначають, що викладачі виявляють грубість, ображають гідність студента; 17 % здобувачів зауважують, що викладачі необґрунтовано занижують оцінки (рис. 1).

Аналіз психо-емоційного стану здобувачів під час карантинних обмежень засвідчив, що в цей час здобувачі відчували такі емоції (рис. 2):

52,4 % — нудьгу, 49,4 % — смуток; 54,8 % — гнів; 50,6 % — розгубленість; 44 % — тривогу; 42 % — апатію.

На лекційних онлайн заняттях 77,1 % здобувачів відчували себе впевнено й комфортно. На практичних онлайн заняттях відчували себе впевнено і комфортно 65 % здобувачів; 66,4 % здобувачів зауважили, що їм була потрібна допомога та додаткові консультації викладачів.

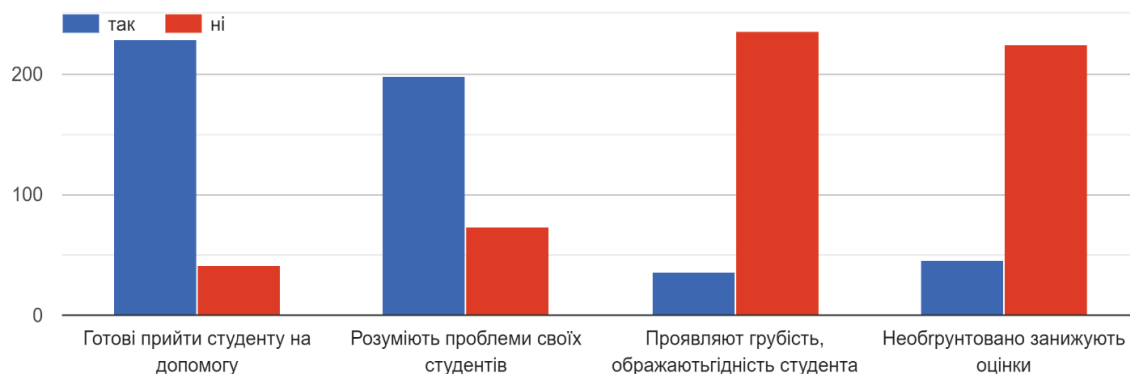

Рис. 1. Особливості взаємодії здобувачів і викладачів під час дистанційного навчання

Аналізуючи отримані результати, важливо приділяти увагу вирішенню таких завдань: технічна готовність здобувачів до навчання в дистанційному форматі, а саме: вивчення питань технічної готовності здобувача (наявність ПК, камери, мікрофона, інтернету); допомога здобувачам в усуненні труднощів, що виникають під час використання того чи іншого інформаційного ресурсу під час онлайн спілкування.

Особливу увагу викликає психо-емоційний стан здобувачів. Ізольованість здобувача при дистанційному навчанні від інших учасників навчального процесу (що іноді відносять до переваг дистанційного навчання) є серйозною проблемою. Здобувачі та викладачі при дистанційному навчанні нерідко стикаються з труднощами психологічного порядку. До числа подібних труднощів можна віднести, наприклад, невміння вести себе на мережевий дискусії — це мовчання, агресивна поведінка, невміння відстоювати свою думку, лаконічно і впевнено виступати та

ін.; складності в особистому спілкуванні з викладачем електронною поштою, невміння організуватися і раціонально спланувати самостійну роботу з навчальними матеріалами.

Тому, у період дистанційного або змішаного навчання вирішальне значення має підтримка, допомога, увага з боку куратора, викладачів та психолога університету, а саме:

- поради з питань організації навчальної роботи;
- поради щодо встановлення режиму праці і відпочинку;
- поради як уникнути стресу під час дистанційного навчання;
- допомога в пізнанні однокласників, становленні ділових і дружніх стосунків.

Іншим важливим завданням, що вимагає особливої уваги, є посилення ролі викладачів і кураторів груп. Викладач, який працює з конкретною групою в рамках своєї дисципліни, повинен бути готовий не тільки до того, щоб забезпечити електронну взаємодію з кожним студентом

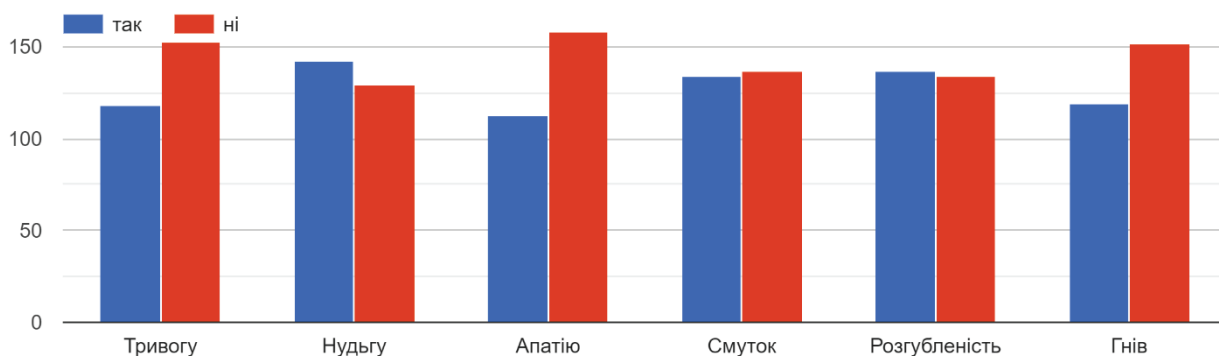

Рис. 2. Психо-емоційний стан здобувачів під час карантинних обмежень

групи, але і вплинути на урівноваження соціально-психологічного стану кожного здобувача (пояснити свої вимоги, заспокоїти, підбадьорити). Особлива роль в цьому процесі відводиться куратору групи. Саме він повинен перебувати в режимі постійної взаємодії зі своїми студентами: це і соціальні мережі, і кураторські години онлайн, телефоний зв'язок і ін. Ці заходи дозволяють здобувачам компенсувати дефіцит очного спілкування, відчуття підтримки з боку викладацького складу ЗВО, а також, що дуже важливо, зняти рівень їх соціальної напруженості, мінімізувати їх страхи, вплинути на формування або відновлення комфортного психо-емоційного стану.

Таким чином, викладене дозволяє зробити такі висновки:

- студенти не в повній мірі адаптувалися до дистанційного навчання;
- у студентів виникали проблеми з переходом на онлайн навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій;
- студенти не завжди можуть забезпечити себе достатнім технічним обладнанням — мати комп'ютер та постійний вихід у Інтернет;
- при виникненні проблем дистанційного навчання на допомогу приходять в першу чергу одногрупники;
- під час карантину багато хто із студентів відчували увесь спектр невідомих раніше емоцій: тривогу, нудьгу, апатію, смуток, гнів та почуття розгубленості;
- у період дистанційного або змішаного навчання вирішальне значення має підтримка, допомога, увага з боку куратора, викладачів та психолога університету.

Але, незважаючи на труднощі та проблеми, технології дистанційного навчання є могутнім засобом пізнання. Щоб підвищити ефективність нових інформаційних технологій у навчанні, слід сформувати певну систему, яка передбачає інше розуміння сутності навчання, ролі викладача і студентів у цьому процесі, взаємовідносин викладача і студентів, оснащення робочих місць викладача і студентів.

Література

1. Буденкова Е.А. К вопросу о формировании общекультурных компетенций студентов-бакалавров средствами электронного обучения в вузе: теоретические и практические аспекты // Мир науки. 2016. Т. 4. № 3. С. 41.
2. Дитюк С.О., Тесаловська О.Б. Особистість викладача як фактор оптимізації навчально — виховного процесу у внз // Новий колегіум. — Х., 2018. №3. С.85–89
3. Кучер О. Н. Варианты включения дистанционных образовательных технологий, электронного обучения в учебный процесс вуза // Современные проблемы науки и образования. 2017. № 5. С. 311.
4. Лебедева Т.Е., Охотникова Н. В., Потапова Е. А. Электронная образовательная среда вуза: требования, возможности, опыт и перспективы использования // Мир науки. 2016. Т. 4. № 2. С. 22.
5. Новикова Е. С. Социальная адаптация студентов: психологические аспекты и особенности // Современное образование: содержание, технологии, качество. 2018. Т. 2. С. 277–278.
6. Положення про дистанційне навчання № 703/23235 від 30.04.13 р.
7. Руднева Т.І. Основи педагогічного професіоналізму. Самара, 2008
8. Ткаченко Н. Н. Социально-психологическая адаптация студентов в образовательной среде среднего типа // Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2018. Т. 7. № 4 (25). С. 358–360.
9. Ткачева Т.М. Роль личности в обеспечении качества профессиональной подготовки выпускников вуза: учебное пособие. Москва : МАДИ, 2015.
10. Токарь В.М., Насретдинов А. М. Адаптация студентов к обучению в вузе // Управление устойчивым развитием. 2017. № 6 (13). С. 115–118.

12.01.2021

Відомості про авторів

Даньшева Світлана Олеговна — кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри фізики; Харківський національний університет будівництва та архітектури; Харків, Україна; email: sdasheva@ukr.net; ORCID 0000-0002-9934-7797; Scopus; GoogleScholar.

Дитюк Світлана Олексіївна — старший викладач, кафедра української мови та мовної підготовки іноземних громадян; Харківський національний університет будівництва та архітектури; Харків, Україна; email: svetlanadytiuk@gmail.com; ORCID: 0000-0002-1025-2071; GoogleScholar.

Ігнатова Валентина Володимирівна — старший викладач, кафедра української мови та мовної підготовки іноземних громадян; Харківський національний університет будівництва та архітектури; Харків, Україна; email: vignatova594@gmail.com; ORCID: 0000-0002-5071-471X; GoogleScholar.

Тесаловська Ольга Борисівна — старший викладач, кафедра української мови та мовної підготовки іноземних громадян; Харківський національний університет будівництва та архітектури; Харків, Україна; email: olga.tesalovskaja@ukr.net; ORCID: 0000-0002-9453-5182; GoogleScholar.